

Kapidžik otvori! Jer, moga mi dina,
izvaliču direk i baglame tvrde!
Pa neka se name svi álimi srde, —
jer za tobom, belí, umrijeh, Emína! . . .

Il' si ljuta na me, što po heftu dana
u meháni sjedim, niti drugo marim,
no razbijam derte s bekrijama starim,
uz udare sitne tankih terzijana?

A ko ne bi pio?! . . . Ko se jednom svrne
u tvoj sokak, pa ti vidi oči crne,
taj se mahnit vraća domu i akrèbi!

I kadija, valah, bekrija bi bio —
da te jednom vidi, bukarom bi pio
in nikad se više avertio ne bi! . . .

Za Šantićevo retrospektivno nostalgijo sta posebno značilna „Beg Rašidbeg“ in „Pretprazničko veče“. V formi teži Šantić za precejšno raznolikostjo, poskuša nove oblike soneta in piše tudi tercine, ki pa so včasih (n. pr. „Ej, konjicu . . .“) daleč, daleč od pravih tercín. V celoti se na tej zbirki dobro pozna, da je Šantić pravi poet, ki mu je samo škodila mostarska literarna osamelost. Pravega poeta razodevajo v njem pesmi, ki se jim ne pozna literarna odvisnost in epigonstvo. Tako n. pr. „Srce“, „Otac“, „Pod jorgovanom“, ki je polna pristnega, gorkega čustva ali pa „Kiridžije“, ki ponekodi spominjajo na monumentalno epično kondenziranost Mickiewicza. *J. A. G.*

Srpske narodne pesme. Uredjuje dr. Laza Popović. Izdaje knjižara Z. i V. Vasića. (I. 1. Trebnik.) Zagreb, 1918. 115 str. Cena s pošto 4 K.

Na vsak način lepa ideja! Zbirka je, kolikor se more doslej videti, zasnovana zelo široko: koliko delov bo imela, tega založnik za sedaj še ni povedal. Samo to izvemo iz priloženega listka, da bo prvi del obsegal štiri knjige: „Trebnik“, „Venac junaka“, „Kolo Markovo“ in „Pesmo Kosova“. Zakaj se ta prvi del, o katerem poročam, imenuje baš „trebnik“ (= ritual, obrednik), ne morem prav razumeti. Uvod ne govori o tem in je sploh napisan tako, da bi lahko služil za uvod katerisibodi srbski knjigi. Tudi iz izbranih pesmi se ne vidi, kako je knjiga prišla do tega imena. Principi, po katerih je urednik pesmi izbiral, bodo jasni pač tedaj, ko bomo videli več knjig. Recimo torej za enkrat, da ta publikacija ni samo gola založniška špekulacija, in si oglejmo, kaj imamo pred seboj!

„Trebnik“ prinaša 15 pesmi raznega obsega, raznega metra in razne kakovosti; najbolj znana je pač ona o zidanju Skadra (XIII), če drugače ne, vsaj po Meštrovićevem reliefu. Čudno se mi zdi, da je urednik baš na prvo mesto postavil pesem, ki je s stalnim ponavljanjem tako razžvekana in razvlečena, da se človek le z muko prerije skozi njo. Na prvo mesto bi tak degeneriran primer pač ne sodil. Prenese ga še oni, ki tako reč poslušá, težava pa je take pesmi brati, če človek ravno nima učenjaških očal na nosu. Pri tej pesmi kažejo relativno mladost formalni elementi, takoj pri sledeči (II, Ognjena Marija) pa jo razodevajo vsebinske sestavine. V „infernu“ se naštevajo razni grešniki, med njimi tudi sledeča:

„Grešnica je krčmarica bila,
u vino je vodu prilivala,
i za vodu pare uzimala —“

To je razmeroma zelo mlada, stereotipična tožba „golijardov“ našega veka, ki je tukaj prilimana k prastaremu motivu, ki je bil gotovo prvoten. Pesem namreč pravi dalje:

„Imala je obrečena muža,
hodila je š njega na drugoga.
Kad se mlada vjenčavala š njime,
bacila je na sebe magijje,
da š njim nema od srca poroda,
a Bog joj je piso sedam sina . . .“

Ta prastari greh pevcu očitvidno ni zadoščal — menda se mu je zdel motiv že preveč obrabljen! — in zato je pred njega postavil greh, ki se mu je zdel, če že ne večji, pa vsaj efektnejši!

Manj porušena je pesem o „Simeonu Najdenčku“ (X), ki obravnava eden najstarejših motivov, kar jih narodna pesem sploh pozna: incest. Ta „Nahod Simeun“ je neke vrste jugoslovanski Edip. — Star menih najde v Donavi *svinčen* zaboj in v njem sedem dni staro moško dete. Vzame ga s seboj v samostan in ga krsti na ime „Nahod Simeun“. Simeon prekosi vse svoje vrstnike po telesu in umu. Ko premaga nekoč druge samostanske dijake pri igri, mu porogljivo očitajo, da je najdenček. Iguman mu da konja in tisoč dukatov, da gre iskat svoje stariše. Devet let jih išče zaman, zato se deseto leto napoti nazaj v samostan. Budimska kraljica ga opazi z okna, kako jezdi — sama lepota ga je! — in poje. Hitro pošlje svojo sužnjo za njim, naj ga privede k nji. Ko jezdi drugo jutro naprej, se spomni, da je pozabil pri kraljici svoje „časno jevandjelje“. Kraljica ga je med tem našla in po njem spoznala, da je Simeon njen sin. Ko Simeon to izve, se vrne v samostan, kjer se izpove igumanu. Ta ga da zapreti v najhujšo temnico samostana in vrže ključ v Donavo, rekoč: „Kadar se bodo ti ključ našli, ti bo odpuščen tvoj greh.“ Čez devet let najdejo ribiči v ribi ključ in jih prineso igumanu. Ta se spomni Simeona in gre pogledat, kaj je ž njim. Tam vidi:

„U tavnici vode ne imade,
niti gmižu guje i jakrepi.
U tavnici sunce ogrijalo,
Simo sjedi za stolom zlatnijem,
u rukama drži jevandjelje.“

Pesem je porušena v tem, da pri njej *ἀναμνησις* ni pripravljena. Kakor v Ciglerjevi „Kortonicí, koroški deklici“ svetinjica, tako je tukaj „jevandjelje“ oni objekt, po katerem spoznajo stariši svojega otroka. Ta objekt se v pesmi omenja trikrat in vedno na značilnih mestih: 1.) ko se vrstniki porogajo Simeonu, da je najdenček brez starišev, se skriva v svojo celico in bere „časno jevandjelje“; 2.) ko se Simeon spomni, da ga je pozabil pri budimski kraljici in se vrne k nji, jo zaloti pri tem, kako „ona čati časno jevandjelje — roni suze niz bijelo lice“, ker je baš po tej knjigi spoznala, da je Simeon njen sin;

3.) na koncu. Ta važna vloga, ki jo ima „jevandjelje“ v tej pesmi, pa v uvodu ni pripravljena. Na vsak način je brez dvoma, da je prvotna verzija, originalni produkt umetnika, tudi izrečno povedala, da je Simeon to „jevandjelje“ prinesel s seboj v samostan. Današnjemu uvodu manjka značilen in tehnično zelo potreben verz. ki naj *εναρμόσιος* *pripravi*. Vsebinsko korektna bi bila sledeča rokonstrukcija uvoda:

„Nadje starac sanduk od olova.
Isturila voda pod obalu;
mlidijaše, u njemu je blago,
odnese ga do svog namastira.
Kad otvori sanduk od olova,
al u njemu blaga ne bijaše,
već u njemu jedno muško čedo,
čedo muško od sedam danaka,
i do njega časno jevandjelje.
Iz sanduka čedo izvadio . . .“

Ta tehnično zelo važen in potreben verz (lahko jih je bilo tudi več!) je ostal v ustih pevca, ki se njegove pomembnosti ni več zavedal. —

Verzi so natisnjeni zdržema, brez vsakih ločil, kar ima svoj dober smisel, pa vendar precej moti one, ki take pesmi poznajo samo iz knjig. Tipografska oprema je precej okusna, dasi nekoliko konfuzna. Cena pa se mi zdi z ozirom na dejstvo, da imamo tukaj ponatisnjene same stare tekste, vendar nekoliko previsoka, tudi za današnje čase! J. A. G.

Veliki kalendar „Književnog Juga“ za običnu godinu 1919. Zagreb. Izdaje odbor SHS žena za siročad i „Književni Jug.“ 113 str. Cena 4 K.

Knjige, katerih „čisti dobiček“ je namenjen narodnim ali humanitarnim namenom, jemljeta kupec in kritik z nekim neprijetnim čustvom v roke. Prvi se boji, da bo pod lepo firmo dobil sumljivo blago v roke in se nerad spominja, kako se mu je razno blago ponujalo s svojo narodno barvo in narodnim namenom, ne pa s svojo kakovostjo. Kritik pa pride v mučne škripce ob zavesti, da stoji pred nekakim „noli me tangere“, ob katerem ne sme biti kritik, ampak samo navdušen apostol in glasnik. Tem bolj vesela sta oba, če naletita med tako robo kedaj na kaj, kar lahko z zadovoljstvom postavita v omaro in priporočita tudi drugim. Taka „rara avis“ je tudi ta „Kalendar“.

Zunanja oprema tega koledarja res ne priporoča baš. Nastal je v času pomanjkanja popirja in v dobi naše tipografske mizerije; povrh pa je bilo treba štediti pri opremi, da se za našo siročad tem več prihrani. Namen koledarja se jasno kaže v prvem članku „Jedna brojka“, ki ga je napisal Ivo Vojnović in ki je pretresljivo poglavje iz naše „statistike živih.“ Samo v Bosni in Hercegovini je za časa vojske pomrlo 165.000 otrok . . . strašno število, pred grozo katerega morajo vsaj za čas umolkniti vsi naši drugi interesi, vse naše večje ali manjše javne in privatne skrbi. „Koliko prištedjenih „lektira“ dosadne historije o dolasku Slavena na Jugu, o borbama narodnih dinastija za ujedinjenje našega naroda, o petstogodišnjem zulumu Turaka, o ustanicima za oslobodjenje, o našim pjesmama, o našim suzama, o našim nadama: — Jedna jedina mala brojka: 165.000 mrtve djece — bljesne kao električna svjetilka u tamnoj dvorani i vi u tome svjetlu sada lijepo možete gledati po